

QISHLOQ XO‘JALIGI TARMOQLARIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISHDA IQTISODIY VA TSHKILIY MUNOSABATLARNI TAKOMILLASHTIRISH

Eshqulova Xilola Shoyimqul qizi

Guliston davlat universiteti dotsenti PhD.,

Annotatsiya. Ushbu maqolada agrar sektorning samaradorligini oshirishda iqtisodiy va tashkiliy-munosabatlar tizimining ahamiyati tahlil qilinadi. Xususan, dehqon va fermer xo‘jaliklari, kooperativlar, agroklastlar kabi tashkilot shakllari o‘rtasidagi hamkorlik, moliyaviy aloqalar, resurslarni taqsimlash, bozor mexanizmlari va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash siyosati o‘rganiladi. Ilmiy adabiyotlar, statistik ma‘lumotlar va empirik tajribalar asosida tahlil yuritilib, iqtisodiy munosabatlarni takomillashtirish orqali fermerlarning rentabellik va samaradorligini oshirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: qishloq xo‘jaligi, samaradorlik, iqtisodiy munosabatlar, tashkiliy munosabatlar, kooperativlar, agroklastlar, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, bozor mexanizmlari

AGRICULTURAL SECTORS: IMPROVING EFFICIENCY THROUGH REFINEMENT OF ECONOMIC AND ORGANIZATIONAL RELATIONS

Eshqulova Khilola Shoimqul kizi

Gulistan State University associate professor, PhD

Annotation. This article analyzes the importance of the system of economic and organizational relations in increasing the efficiency of the agricultural sector. In particular, cooperation among farm producers, cooperatives, agro-clusters and other organizational forms, financial relations, resource allocation, market mechanisms, and state support policies are examined. Based on scientific literature, statistical data, and empirical experience, the study proposes recommendations to enhance farmers' profitability and efficiency through improvement of economic relations.

Keywords: agriculture, efficiency, economic relations, organizational relations, cooperatives, agro-clusters, financial support, market mechanisms.

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ ОТРАСЛИ: ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЧЕРЕЗ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ОРГАНИЗАЦИОННЫХ ОТНОШЕНИЙ

Эшкулова Хилола Шоимкуловна

Гулистанский государственный университет доцент к.н

Аннотация. В данной статье анализируется значимость системы экономических и организационных отношений в повышении эффективности аграрного сектора. В частности, рассматриваются сотрудничество между фермерскими хозяйствами, кооперативами, агрокластерами и другими формами организаций, финансовые связи, распределение ресурсов, рыночные механизмы и государственная политика поддержки. На основе научной литературы, статистических данных и эмпирического опыта исследуются рекомендации по усовершенствованию экономических отношений, направленные на повышение рентабельности и эффективности у фермеров.

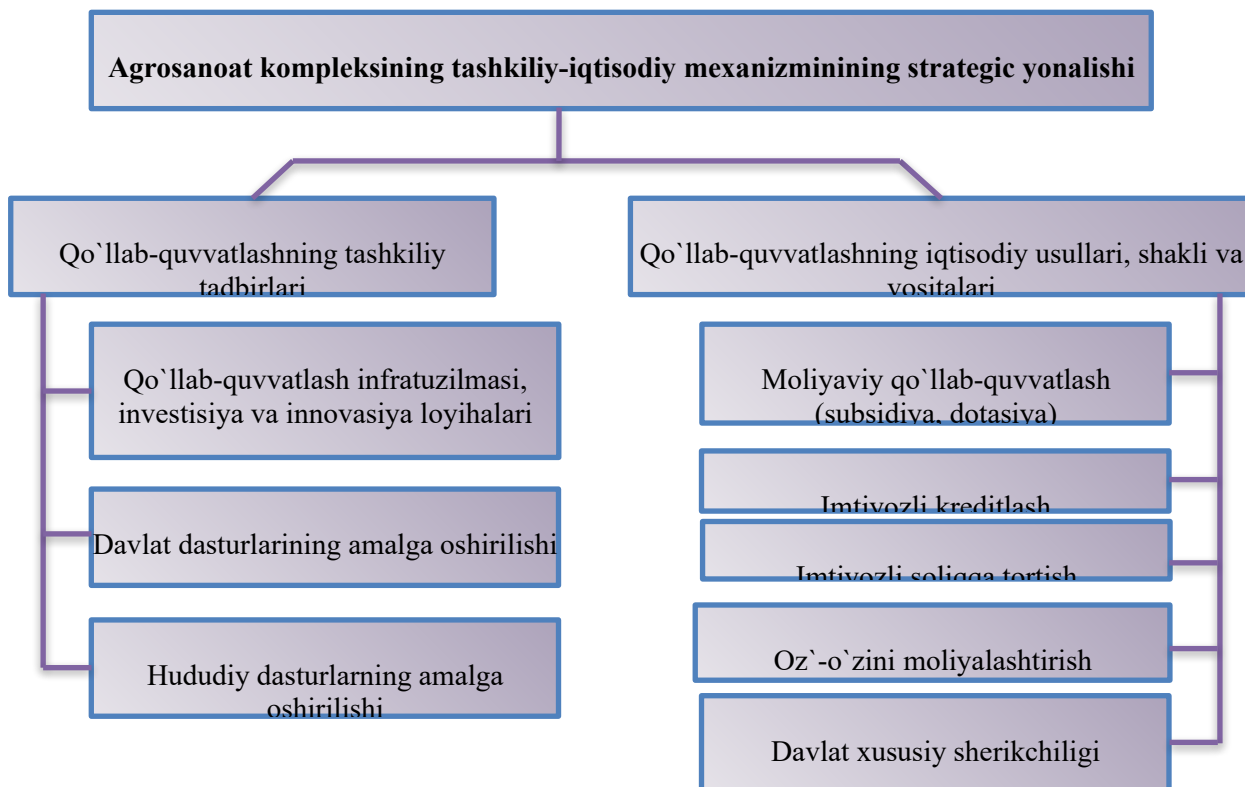
Ключевые слова: сельское хозяйство, эффективность, экономические отношения, организационные отношения, кооперативы, агрокластеры, финансовая поддержка, рыночные механизмы

Kirish. Keyingi yillarda O'zbekiston iqtisodiyotida jadal, sifat jihatidan yangi tarkibiy va bozor islohotlari amalga oshirildi, mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari tubdan qayta ko'rib chiqildi, iqtisodiy o'sishning yangi, amaliy omillari joriy etilmoqda. Iqtisodiyotni tartibga solishning eski, eskirgan institutlari va vositalari iqtisodiyotga ta'sir ko'rsatishning yangi innovatsion va samarali shakllari va usullariga o'z o'rnini bo'shatib bermoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda iqtisodiy va tashkiliy munosabatlar samaradorlikka ta'sirini aniqlash uchun adabiyotlar tahlili, statistik

ma'lumotlar va so'rov-intervyular usullaridan foydalanilgan. Birinchidan, mahalliy va xorijiy ilmiy maqolalar, hukumat va tashkilotlar hisobotlari o'rganilib, mavjud yondashuvlar va amaliyotlar tahlil qilingan.

Tahlil va natijalar. Bugun har bir sohada innovatsiya va izlanishlar yangi yutuqlarga erishish, sog'lom raqobat muhitini yaratishda muhim omil bo'lmoqda. Xususan, mamlakatimizda qishloq xo'jaligi sohasini isloh qilish, qishloq xo'jaligida zamonaviy usullardan oqilona foydalanish ijobiy samaralar bermoqda. Keyingi yillarda jahon amaliyotida sinovdan o'tgan va iqtisodiyotni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega bo'lgan bozor munosabatlari va amaliy tajribani izchil joriy etishga katta e'tibor qaratilmoqda. Ulardan biri klaster tizimi bo'lib, endilikda bu tizimning iqtisodiyotimizning paxtachilik, to'qimachilik va yengil sanoati sohasida faoliyatini yo'lga qo'yish masalasi ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Agrosanoat majmuasi iqtisodiy faoliyatning turli tomonlarini birlashtirgan yirik tarmoqlararo va ko'p funksiyali tizimdir. Biroq agrosanoat majmuasida sodir bo'layotgan jarayonlarni to'liq anglash, bu jarayonlarni tashkil etish va boshqarishni to'liq asoslash uchun agrosanoat majmuasining tuzilishini to'liq tushunish muhim ahamiyatga ega.

1-rasm. Agrosanoat kompleksi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini rivojlantirish strategik yo`nalishi

Agrosanoat majmuasi ushbu tizimning barcha elementlari, shuningdek, ular o`rtasidagi o`zaro aloqalar muammosiz amalga oshirilgandagina va ishlab chiqaruvchilarga ular uchun maqbul daromad keltirsagina samarali ishlashi mumkin. Ammo bugungi kunda mamlakatimiz agrosanoat majmuasiga xos muammolar uning salohiyati va investitsiya jozibadorligini sezilarli darajada pasaytirmoqda. Agrosanoat kompleksining tashkiliy-ishlab chiqarishda bir qator muammolar mavjuddir. Birinchidan, kadrlar masalasi - bugungi kunda AKM korxonalari malakali mutaxassislarga har qachongidan ham katta ehtiyoj sezmoqda, bu birinchi navbatda ta'lim tizimining bugungi kun talablaridan orqada qolishi, ish haqi va qishloq joylarda aholining turmush darajasining pastligi kabi omillar bilan bog'liq. Ikkinchidan, markazdan uzoqda joylashgan hududlarda agrosanoat majmuasini qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlat tomonidan amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarni amalga oshirishda qiyinchiliklar mavjuddir. Uchinchidan, oziq-ovqat sanoati va qishloq xo'jaligi mashinasozligining yetarli darajada rivojlanmaganligi, ASMning yetarli darajada moddiy-texnik ta'minlanmaganligi va boshqalar. Hozirgi vaqtda iqtisodiyotning agrar sektoridagi iqtisodiy munosabatlarning rivojlanishini belgilovchi asosiy omillardan biri ilmiy-texnikaviy taraqqiyot bo'lib, bu qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining yuqori va barqaror o'sish sur'atlarini oshirish imkonini beradi. Bu sanoatning uzluksiz rivojlanishini, O'zbekistonda ishlab chiqarilgan mahsulotlarning raqobatbardoshligini sifat jihatidan o'zgartirishni, ishlab chiqarish va xo'jalik faoliyati samaradorligini oshirishni, yuqori texnologiyali, resurslarni tejaydigan va aqlli qishloq xo'jaligi texnikasidan foydalanish asosida ishlab chiqarish jarayonlarini texnik modernizatsiya qilish talablarini belgilaydi

So'nggi yillarda qishloq xo'jaligi iqtisodiyotida jadal, sifat jihatidan yangi tarkibiy va bozor islohotlari amalga oshirildi, mamlakatimizni ijtimoiy-iqtisodiy

rivojlantirishning ustuvor yoʻnalishlari tubdan qayta koʻrib chiqildi, iqtisodiy oʻsishning yangi, amaliy omillari joriy etilmoqda.

Xulosa. Maqolada iqtisodiy va tashkiliy munosabatlarning agrar sektor samaradorligiga taʼsiri tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatdiki, sektorning hosildorligi va rentabelligi koʻp jihatdan kooperativlar, agroklastlar va tashkilotlar oʻrtasidagi samarali hamkorlik, moliyaviy aloqalar, resurs taqsimoti va bozor mexanizmlarining darajasiga bogʻliq. Iqtisodiy munosabatlardagi noaniqliklar, shaffof boʻlmagan shartnomalar va moliyalashtirishdagi cheklovlar fermerlarning imkoniyatlarini cheklaydi. Shu bilan birga, tashkiliy jihatdan zaif institutlar va qoʻllab-quvvatlash mexanizmlarining kamligi soha rivojiga toʻsqinlik qiladi. Agar davlat siyosati institutlarning rolini mustahkamlasa, kooperativlar va klaster strukturalarini ragʻbatlantirsa hamda bozor va moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirsa, agrar sektorning samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin boʻladi. Ushbu xulosalar asosida qishloq xoʻjaligida yangi tashkilot shakllarini rivojlantirish, shaffof kontrakt aloqalari, kredit va moliyalashtirish siyosatini yangilash va tashkilotlararo hamkorlikni kuchaytirish boʻyicha amaliy tavsiyalar berilgan

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Makhkamova, S. K. Agrosanoat kompleksida klasterlashtirish jarayonlari va ularni tashkil etish mexanizmlari // Toshkent moliya instituti ilmiy-amaliy jurnali. – 2021. – № 2. – B. 45–51.
2. Qurbanov, A. J., Usmonov, Sh. U. Qishloq xoʻjaligi tarmoqlarida klaster tizimini rivojlantirishning iqtisodiy samadorligi // Iqtisod va taʼlim. – 2020. – № 6(79). – B. 33–38.
3. Mirzaev, X. Qishloq xoʻjaligini rivojlantirishda kooperatsiya va agroklastlarning ahamiyati // Oʻzbekiston agrar iqtisodiyosi. – 2022. – № 3. – B. 24–29.
4. FAO. Agricultural development: economics and organizational reforms. – Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2020. – 112 p.

5. Deininger, K., Byerlee, D. The Rise of Large Farms in Land Abundant Countries: Do They Have a Future? – World Bank Policy Research Working Paper No. 5588. – Washington D.C.: World Bank, 2011. – 38 p.